

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-21>

УДК 338.23

ШКВАРУК Діна

Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнський національний університет

<https://orcid.org/0000-0003-3617-9375>

e-mail: schkvarukdina@gmail.com

ДОНЧАК Леся

Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнський національний університет

<https://orcid.org/0000-0003-1764-872X>

e-mail: lesiadonchak@gmail.com

ЗЕЛЕНІ ФІНАНСИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано поняття «зелені фінанси», яке представляє собою сукупність фінансових інструментів і ресурсів, спрямованих на підтримку проектів та ініціатив, які сприяють підтримці екологічної стійкості, а також соціального і економічного благополуччя. Визначено основні складові структури зелених фінансів, зокрема: зелені облігації, зелені кредити та позики, спеціалізовані страхові послуги, зелені інвестиційні фонди, фінансування зелених стартапів тощо. Охарактеризовано сутність кожного із зазначених структурних елементів. На основі проведеного аналізу доведено важливість теоретичного обґрунтування поняття зелених фінансів в сучасних нестабільних умовах. Запропоновано напрями подолання труднощів, пов'язаних із застосуванням зелених фінансів в Україні.

Ключові слова: зелені фінанси, зелені облігації, сталий розвиток, екологічний та економічний розвиток, зелене фінансування.

SHKVARUK Dina, DONCHAK Lesya

Vinnitsia Educational and Scientific Institute of Economics Western Ukrainian National University

GREEN FINANCE: THEORETICAL ASPECT AND FEATURES OF FUNCTIONING IN UKRAINE

The article analyzes the concept of "green finance", which is the concept and practice of financial instruments and resources aimed at supporting projects and initiatives that promote environmental sustainability, as well as social and economic well-being. It can cover a wide variety of financial products, from loans and investments to debt and insurance, aimed at reducing the impact of human activities on the environment. The main idea is to promote sustainable development, preserve natural resources and improve the quality of life, while ensuring economic development. The main components of the green finance structure are identified: green bonds, green loans and credits, specialized insurance services, green investment funds, financing of green startups, etc. Green loans and credits issued by banks promote energy saving projects and the use of renewable energy sources. Green bonds issued by governments and companies attract investments for environmental initiatives. Investment funds focused on green technologies and sustainable construction are characterized by specialization. Socially responsible investments include sustainability and environmental responsibility criteria. Specialized insurance products cover risks associated with climate change. Green startup financing supports the development of innovative environmental technologies. This diversity reflects the growing interest in sustainability and environmental finance. Based on the analysis, the importance of theoretical substantiation of the concept of green finance in the context of Ukraine's European integration processes is proved. Strategies for overcoming the difficulties associated with the application of green finance in Ukraine are proposed. As for the strategies to overcome the difficulties, it is important to develop common standards and definitions for green finance, which will help to unify the understanding and application of this concept. In addition, engaging government agencies and international institutions to create a favorable legislative and regulatory environment is an important aspect. Financial barriers can be reduced through the development of incentives, subsidies, and other instruments aimed at green investments. Finally, it is important to promote education and awareness campaigns to raise awareness of the benefits and opportunities of green finance among all stakeholders.

Keywords: green finance, green bonds, sustainable development, environmental and economic development, green finance.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В світлі зростаючої свідомості про серйозні екологічні проблеми, з якими стикається наша планета, зелені фінанси набувають основного значення в сучасному економічному устрої. Поняття зелених фінансів виходить за межі звичайних інвестицій і стає визначальним напрямком, що об'єднує фінансовий сектор та сталість. Передові екологічні проблеми, такі як зміна клімату, забруднення середовища та виснаження природних ресурсів стали викликом, який не можна ігнорувати. Зростаюча громадська обуреність та соціальний тиск вимагають від урядів, підприємств та інвесторів приймати відповідальність за екологічні наслідки своєї діяльності. Зелені технології, ефективніші та стійкіші, надають нових можливостей для інвестицій, а міжнародні угоди стимулюють країни до прийняття зобов'язань щодо зменшення викидів. Зелені фінанси виступають як інноваційний та важливий інструмент, який може сприяти досягненню сталого розвитку та збереженню екосистем планети. В зв'язку з цим, виникає необхідність в обґрунтуванні сучасного інструментарію визначення сутності зелених фінансів та їх ефективного функціонування в сьогоденних умовах воєнного часу.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Навіть при наявності значної кількості вітчизняних та закордонних вчених, які досліджували зелені фінанси, досі не існує узгодженого підходу до визначення їх сутності. Суттєвий внесок у дослідження зробили такі науковці, як Добровольська О.В., Карлін М.І., Обиход Г.О., Решетило О.С., Лінденберг Н., Харас Х., Беренсмен К. та інші. Разом з цим тема зелених фінансів і досі залишається актуальною завдяки ескалації екологічних викликів у світі. Міжнародні ініціативи, такі як угоди про кліматичні зміни, підкреслюють важливість зелених фінансів, спонукаючи до розробки та впровадження відповідальних інвестиційних стратегій. Отже, неоднозначність у визначенні концепції та постійна необхідність знаходження ефективних рішень роблять дану тему надзвичайно актуальною в наукових дослідженнях.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є узагальнення теоретичних підходів щодо трактування поняття «зелені фінанси», виокремлення основних складових елементів структури зелених фінансів та визначення їхнього значення в сталому розвитку та охороні навколишнього середовища.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В сучасному контексті висока увага до нестабільного стану навколишнього середовища та екологічних проблем визначає необхідність вдосконалення економічних механізмів і формування ефективної екологічної політики. Збереження природи стає важливим аспектом економічної стабільності держави в умовах зростаючих викликів кліматичних змін і екологічних криз. У світлі міжнародних зобов'язань щодо екологічної відповідальності, Україна входить в число країн, активно сприяючи розвитку «зеленої» економіки, яка враховує екологічні обмеження та сприяє забезпеченню сталого розвитку. Перехід України до «зеленої» економіки та фінансів в сучасному контексті передбачає суттєві трансформації у всіх аспектах фінансової системи, щоб забезпечити її здатність максимально ефективно мобілізувати необхідні фінансові ресурси для здійснення зелених ініціатив та проектів.

Зелені фінанси можуть виконувати подвійну роль в контексті сучасних екологічних викликів та стратегій сталого розвитку. По-перше, вони можуть служити інструментом для пом'якшення екологічних збитків, спричинених впливом змін клімату на економічну систему та суспільство. По-друге, зелені фінанси можуть функціонувати як цільове фінансування для підтримки зеленого зростання. Зелене зростання, як нова парадигма економічного розвитку, об'єднує екологічну стійкість та економічне зростання.

Поняття «зелені фінанси» стало досить поширеним починаючи з 1992 року, проте і досі дискусія навколо трактування даного терміну виявляє розбіжні погляди різних авторів. Науковці розглядають зелені фінанси з різних точок зору, так деякі, як сукупність економічних відносин, пов'язаних з акумулюванням та витрачанням фінансових ресурсів для проектів у сфері зеленої економіки [1]. Ці фінанси можуть представляти собою ресурси з державного бюджету, кошти, що надходять до державного бюджету в рамках міжнародних договорів щодо фінансування програм секторальної бюджетної підтримки ЄС, або фінансові ресурси підприємств, що активно діють у зеленому секторі економіки.

Досить вдалою є думка М. Карліна, який розглядає зелені фінанси як фінансові відносини, суб'єкти та заходи, що забезпечують умови для сталого розвитку і виступають ключовим елементом фінансово-економічного регулювання природокористування на всіх рівнях [2]. Загалом, погляд автора допомагає розширити уявлення про зелені фінанси, розглядаючи їх як важливий інструмент для досягнення сталого розвитку, що взаємодіє з різними суб'єктами та заходами на всіх рівнях.

З точки зору інших авторів поняття «зелені фінанси» можуть трактуватися як політичні та інституційні механізми для залучення приватного капіталу в «зелені» сфери промисловості, включаючи кредитування, фонди прямих інвестицій, облігації, акції та страхування [3]; як фінансові ресурси, спрямовані на сприяння економічному зростанню при одночасному зменшенні викидів забруднюючих речовин та парникових газів, мінімізації відходів та підвищенні ефективності використання природних ресурсів [4]; як фінансові продукти та послуги, спрямовані на підтримку екологічно відповідальних інвестицій та стимулювання низьковуглецевих технологій, проектів, галузей та підприємств [5]; як фінансові відносини, інструменти та засоби, призначені для екологічно орієнтованих технологій, проектів, видів діяльності чи підприємств різних форм власності [6].

На основі проведеного аналізу, можна зробити висновок, що зелені фінанси представляють собою концепцію та практику фінансових інструментів і ресурсів, спрямованих на підтримку проектів та ініціатив, які сприяють екологічній стійкості, а також соціальному і економічному благополуччю. Це може охоплювати велику різноманітність фінансових продуктів, від кредитів та інвестицій до боргових зобов'язань та страхування, спрямованих на зменшення впливу людської діяльності на навколишнє середовище. Головна ідея полягає в тому, щоб сприяти сталому розвитку, збереженню природних ресурсів та покращенню якості життя, забезпечуючи при цьому економічний розвиток.

Зелені фінанси відіграють важливу роль у сталому розвитку та охороні навколишнього середовища, вносячи суттєвий вклад у забезпечення екологічної стійкості та здоров'я планети. Перш за все, це фінансові інструменти, спрямовані на підтримку проектів, які сприяють зменшенню викидів забруднюючих речовин і

парникових газів. Інвестування в енергоефективність, розвиток відновлюваних джерел енергії та екологічно чистих технологій допомагає знижувати негативний вплив господарської діяльності на клімат та довкілля.

Зелені фінанси також сприяють збереженню природних ресурсів, фінансуючи проекти, спрямовані на раціональне використання природних багатств та виробництво, що не завдає шкоди екосистемам. Це може включати в себе ініціативи з утримання лісів, розробку стійких сільськогосподарських методів та впровадження водозберігаючих технологій.

Розгляд основних складових структури зелених фінансів визначає різноманітність інструментів, спрямованих на підтримку сталого розвитку та охорону довкілля. Зелені кредити та позики, виділені банками, сприяють проектам енергозбереження та використанню відновлюваних джерел енергії. Зелені облігації, випущені урядами та компаніями, привертають інвестиції для екологічних ініціатив. Інвестиційні фонди, спрямовані на зелені технології та стале будівництво, відзначаються спеціалізацією. Соціально відповідальні інвестиції включають критерії сталості та екологічної відповідальності. Спеціалізовані страхові продукти передбачають покриття ризиків, пов'язаних із змінами клімату. Фінансування зелених стартапів підтримує розвиток інноваційних екологічних технологій. Ця різноманітність відображає зростання інтересу до фінансів, спрямованих на сталість та захист довкілля.

Рис. 1. Основні складові структури зелених фінансів

Євроінтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, потребують системної та комплексної перебудови не лише в економічному, але і в політичному, соціальному та екологічному вимірах. Важливо враховувати, що в цьому контексті розвиток зелених фінансів відіграє критичну роль, оскільки він сприяє створенню стійкого та екологічно орієнтованого економічного середовища. Заохочення зелених ініціатив, розвиток відновлюваних джерел енергії та впровадження ефективних екологічних стандартів є необхідними складовими для забезпечення узгодженого розвитку, який враховує не лише економічні, але й екологічні аспекти.

Ініціатива щодо зеленого фінансування, яка заслуговує на увагу, – це створення Групи вивчення зелених фінансів G20 (GFSG). Виникнення ідеї заснувати GFSG відзначається під час періоду головування Китаю в G20 та була офіційно схвалена 15 грудня 2015 року в Сані, Китай. Головною метою GFSG є ідентифікація інституційних та ринкових перешкод для розвитку зелених фінансів, а також на основі національного досвіду розробка стратегій для збільшення потужності фінансової системи з метою залучення приватного капіталу для зелених інвестицій. Збереження навколишнього середовища та досягнення сталого розвитку також відповідають цілям політики ЄС. Додатково, Європейський Союз висунув концепцію зелених облігацій, включивши необхідність підтримки стандартів зелених облігацій ЄС у Плані дій Союзу на ринках капіталу (КМУ) у 2015 році.

На підтримку євроінтеграційного процесу, уряд України схвалив Концепцію «зеленого» енергетичного переходу до 2050 року [7], яка була опублікована у січні 2020 року. Основною метою цієї концепції є досягнення кліматичної нейтральності до 2070 року, поетапне припинення викидів парникових газів та збільшення частки відновлюваних джерел енергії до 70% до 2050 року [8].

Розвиток зелених фінансів, хоча й має великий потенціал для сприяння сталому розвитку та екологічній стійкості, все ж стикається із важливими викликами та перешкодами. Однією з ключових проблем є невизначеність та розбіжності в трактуванні терміну «зелені фінанси» самими учасниками ринку, урядовими інстанціями та міжнародними організаціями. Відсутність загальноприйнятого визначення може призвести до нечіткості та ризиків в імплементації стандартів.

Ще однією перешкодою є високі витрати та фінансові обмеження для компаній та проектів, які прагнуть впроваджувати екологічно чисті технології. Для багатьох підприємств перехід до зелених ініціатив може виявитися витратним, що збільшує загальний виклик залучення фінансування. Також, виникає проблема нестабільності політичного та правового середовища. Зміни у законодавстві та політиці можуть значно впливати на ефективність зелених фінансових інструментів, створюючи невизначеність для інвесторів та позичальників.

Щодо стратегій подолання цих труднощів, важливо розробляти спільні стандарти і визначення для зелених фінансів, які допоможуть уніфікувати розуміння та застосування цього поняття. Крім того, залучення урядових органів та міжнародних інституцій для створення сприятливого законодавчого та регуляторного середовища є важливим аспектом. Зменшення фінансових бар'єрів може відбутися через розробку стимулів, субсидій та інших інструментів, спрямованих на зелені інвестиції. Нарешті, важливо сприяти освіті та інформаційній кампанії, щоб підвищити усвідомленість про переваги та можливості зелених фінансів серед всіх учасників.

В Україні за останні роки спостерігається ріст інтересу до зелених фінансів, що виявляється в запуску та успішному впровадженні ряду проектів. Один із прикладів - це розвиток сектору відновлюваної енергетики. Проекти з встановлення сонячних електростанцій та вітрових ферм стають популярними інвестиційними об'єктами. Наприклад, спорудження сонячних електростанцій в Україні отримує підтримку як від місцевих, так і від міжнародних фінансових установ. Ці проекти сприяють не лише зменшенню викидів, але й створенню нових робочих місць та розвитку місцевих господарських систем. Інший приклад – впровадження енергоефективних технологій у житловому будівництві. Програми зелених кредитів та підтримки з боку уряду сприяють будівництву екологічно чистого житла, що веде до зменшення споживання енергії та витрат на опалення.

Такі проекти не лише сприяють досягненню екологічних цілей, але й мають позитивний вплив на економіку країни. Створення нових робочих місць, збільшення обсягів виробництва зелених технологій та послуг, а також залучення інвестицій в екологічно чисті проекти - усе це сприяє сталому розвитку економіки України.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, з проведеного дослідження можна зробити висновок, що у сучасному світі, де проблеми екології та сталого розвитку стають все більш актуальними, зелені фінанси визначають собою основний інструмент для вирішення цих викликів. Зростаюча увага до стану навколишнього середовища обумовлює необхідність вдосконалення економічних механізмів та формування ефективної екологічної політики. Зелені фінанси стають не лише інструментом для пом'якшення екологічних збитків, але і ключовим чинником для підтримки екологічної стійкості, соціального і економічного благополуччя, та забезпечення сталого розвитку.

Україна, враховуючи свої міжнародні зобов'язання стосовно екологічної відповідальності, активно працює над розвитком «зеленої» економіки та фінансів. Це включає в себе значний розмах трансформацій у фінансовій системі для максимально ефективного мобілізації фінансових ресурсів для реалізації зелених ініціатив та проектів.

Зелені фінанси в Україні розглядаються як різноманітні інструменти та ресурси, спрямовані на підтримку проектів, спрямованих на збереження навколишнього середовища та зменшення викидів. Наприклад, інвестиції у відновлювану енергетику, енергоефективність та екологічні технології. Ці проекти вже мають позитивний вплив на зменшення екологічних викликів та сприяють сталому розвитку.

Література

1. Решетник Н.І., Шульпіна Н.В., Симончук В.А. Стратегія розширення ринку «зелених» фінансів. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Випуск 1 (18). 2019. С. 62-67.
2. Карлін М. Проблеми й перспективи використання «зелених» фінансів територіальними громадами: світовий досвід та Україна. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2018. No 1 (13). С.148-156.

3. Finance Incentives in China, PWC. URL: http://www.pwchkcom/home/eng/green_finance. (дата звернення 12.01.2024)
4. Офіційний сайт ЮНЕП. URL: http://www.oecd-ilibrary.org/environment/green-finance-andinvestment_24090344. (дата звернення 09.01.2024)
5. Green Finance for Developing Countries. Needs, Concerns and Innovations // United Nations Environment Programme. 2016.
6. Булавинець В. М. Екологічне оподаткування як інструмент «зелених» фінансів. Ефективна економіка. №12. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/118.pdf (дата звернення 02.01.2024)
7. Кліматична політика України: енергетичний складник. Heinrich Boll Stiftung. Представництво Фонду ім. Г. Бюлля в Україні, 2019.
URL: https://ua.boell.org/sites/default/files/hbs_klimatichna_politika_ukrayini_energetichna_skladova.pdf.
8. Дубко А. С. Впровадження та розвиток зелених фінансів в Україні: євроінтеграційний контекст та правове підґрунтя. Нове українське право, Випуск 6, Том 1, 2022. С. 113-119.

References

1. Reshetnyk N.I., Shulpina N.V., Symonchuk V.A. Stratehiia rozshyrennia rynku «zelenykh» finansiv. Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia. Vypusk 1 (18). 2019. pp. 62-67.
2. Karlin M. Problemy u perspektyvy vykorystannia «zelenykh» finansiv terytorialnymy hromadamy: svitovy dosvid ta Ukraina. Ekonomichnyi chasopys Skhidnoievropeiskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky. 2018. No 1 (13). pp.148-156.
3. Finance Incentives in China, PWC. URL: http://www.pwchkcom/home/eng/green_finance
4. Ofitsiynyi sait YuNEP. URL: http://www.oecd-ilibrary.org/environment/green-finance-andinvestment_24090344.
5. Green Finance for Developing Countries. Needs, Concerns and Innovations // United Nations Environment Programme. 2016.
6. Bulavynets V. M. Ekolohichne opodatkovannia yak instrument «zelenykh» finansiv. Efektyvna ekonomika. №12. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/118.pdf
7. Klimatychna polityka Ukrainy: enerhetychnyi skladnyk. Heinrich Boll Stiftung. Predstavnytstvo Fondu im. H. Bollia v Ukraini, 2019.
URL: https://ua.boell.org/sites/default/files/hbs_klimatichna_politika_ukrayini_energetichna_skladova.pdf.
8. Dubko A. S. Vprovadzhennia ta rozvytok zelenykh finansiv v Ukraini: yevrointehratsiyni kontekst ta pravove pidgruntia. Nove ukrainske pravo, Vypusk 6, Tom 1, 2022. pp. 113-119.